

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел./факс: 255-49-02

№ 04-22/16-505 (126146)

"11" листопада 2019 р.

Президенту України
ЗЕЛЕНСЬКОМУ В.О.

Відкрите звернення

*щодо ситуації, яка склалась через
невиконання рішень судів,
винесених після ухвалення Верховним Судом
рішення у зразковій справі про
припинення виплати пенсії
внутрішньо переміщеним особам*

Шановний Володимире Олександровичу!

У зв'язку з військовою агресією на Сході України та окупацією Автономної Республіки Крим значна кількість наших співгромадян змушена була залишити місця постійного проживання. Україна входить в десятку «країн-лідерів» за кількістю внутрішньо переміщених осіб у світі. Станом на 1 липня 2019 року за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, взято на облік 1 387 410 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької і Луганської областей та АР Крим.

Одним з ключових напрямків роботи Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин за період цієї каденції було питання дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Комітет опрацював низку законопроектів, спрямованих на врегулювання проблем ВПО, які стали законами. Зокрема, Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (щодо отримання комунальних послуг)», було підготовлено до розгляду Парламентом кілька законопроектів щодо вирішення житлових проблем внутрішньо переміщених осіб.

Комітет ініціював і провів Парламентські та кілька комітетських слухань з проблем дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України, двічі проводив виїзні

засідання в Луганській та Донецькій областях з відвідуванням лінії розмежування та КПВВ.

Якщо проаналізувати проблеми з якими стикаються внутрішньо переміщені особи, то однією з найбільшочіших для них є питання пенсійного забезпечення.

Стаття 46 Конституції України гарантує громадянам право на пенсію. Пенсія відповідно до міжнародного права є приватною власністю особи. Позбавлення права власності є порушенням прав людини.

За даними Пенсійного фонду України мешканцями окупованих територій на початок 2014 року були 1,2 мільйони пенсіонерів. На сьогоднішній день пенсію отримують лише 516 тисяч осіб, оформивши для цього довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Тобто близько 700 тис. громадян не отримують пенсію.

Більш того, громадяни які переїхали на підконтрольну українській владі територію та отримали довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи не можуть отримати заборговану їм пенсію. Багато з них звернулись за захистом свої прав до суда, але рішення судів, які набрали законної сили не виконуються або виконуються лише частково.

В рамках виконання контрольної функції в Комітеті Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин 3 липня 2019 року за участі народних депутатів України, представників Міністерства соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Пенсійного фонду України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, громадських організацій та засобів масової інформації відбулось публічне обговорення причин та можливих шляхів врегулювання ситуації, що склалась через невиконання рішень судів, винесених після ухвалення Верховним Судом рішення у зразковій справі про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам.

Після винесення у 2018 році Верховним Судом рішення у зразковій справі про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеним особам судами першої інстанції було задоволено тисячі аналогічних позовів, проте виплата заборгованості практично не здійснюється. Виплачується лише пенсія за місяць, в якому надійшла заява особи та відновлюються пенсійні виплати на наступний період. Тобто йдеться про невиконання органами Пенсійного фонду України судових рішень в повному обсязі, що суперечить законодавству України.

Відповідно статті 129¹ Конституції України судові рішення є обов'язковим до виконання. Частиною другою ст. 14 Кодексу адміністративного судочинства України визначено, що судові рішення, які набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

Причиною, на яку посилаються органи Пенсійного фонду України, відмовляючи у виконанні судових рішень, є Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам». Зокрема, пункт 15 «Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», затвердженого даною постановою, відповідно до якого орган, що здійснює соціальні виплати, на підставі рішення комісії призначає (відновлює) таку соціальну виплату з місяця, в якому надійшла заява внутрішньо переміщеної особи. Суми соціальних виплат, які не виплачені за минулий період, обліковуються в органі, що здійснює соціальні виплати, та виплачуються на умовах окремого порядку, визначеного Кабінетом Міністрів України.

Таким чином виконання рішень судів ставиться в залежність від наявності підзаконного акту, в той час як відповідно до частини третьої статті 4 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» умови, норми та порядок пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення.

Підкреслюємо, що йдеться про вразливу категорію осіб – пенсіонерів, які зареєструвались як внутрішньо переміщені особи, які мають на руках рішення судів про відновлення соціальних виплат та виплату заборгованості по пенсіях і роками чекають на повернення їм заборгованих виплат, що є для них єдиним засобом існування.

Також не можуть отримувати в загальному порядку пенсійні виплати та отримати заборговану пенсію за рішеннями судів, ухвалених на їх користь пенсіонери, які раніше проживали на непідконтрольній території, відмовились від довідки внутрішньо переміщеної особи та зареєстрували своє місце проживання на підконтрольній українській владі території.

Причина в тому, що порядок виплати пенсій особам з числа пенсіонерів, які були зареєстровані на непідконтрольних територіях і перемістилися з них та зареєструвались на підконтрольній українській владі території Урядом не встановлювався. Єдиним нормативно-правовим актом, який на даний час дає можливість отримання ними пенсії є Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 р. № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», якою, зокрема, визначено, що призначення та продовження виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) за рахунок коштів державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування внутрішньо переміщеним особам здійснюються за місцем перебування таких осіб на обліку, що підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Отже зазначену категорію пенсіонерів практично змушують до реєстрації як внутрішньо переміщених осіб, що можна розцінювати як прояв дискримінації.

У підсумку навіть зареєструвавшись як внутрішньо переміщені особи, зазначена категорія громадян зможе отримувати поточну пенсію, але не заборговані виплати з тієї ж причини, що й інші пенсіонери з числа внутрішньо-переміщених осіб – через відсутність визначеного Кабінетом Міністрів України окремого порядку здійснення соціальних виплат, які не виплачені за минулий період (пункт 15 «Порядку призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 365).

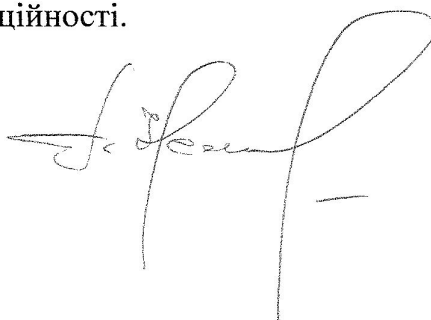
Ще одна категорія осіб, які не отримують пенсій і заборгованих пенсійних виплат за рішенням суду – особи, які проживають на непідконтрольних територіях і не зареєструвались як внутрішньо переміщені особи. Їх також змушують зареєструватись як внутрішньо переміщених осіб для отримання пенсійних виплат, проте навіть зареєструвавшись вони не отримують заборгованих виплат з вищезазначених причин.

Отже, слід констатувати, що чинний механізм виплати пенсій, встановлений Постановами Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 р. № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам»; від 8 червня 2016 р. № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» поєднує право на пенсію з реєстрацією пенсіонера як внутрішньо переміщеної особи є дискримінаційним та таким, що не відповідає Конституції та Законам України.

Саме ці постанови Уряду стали інструментом обмеження конституційного права громадян на отримання пенсій та призвели до численних звернень громадян до суду з адміністративними позовами про визнання неправомірними дій та зобов'язання вчинити певні дії відповідними територіальними управліннями Пенсійного фонду України. Більш того, зазначені постанови блокують виконання рішень Верховного Суду та судів першої інстанції про виплату заборгованості з пенсійних виплат, що у підсумку призведе до нової хвилі звернень громадян до Європейського суду з прав людини.

Шановний Володимире Олександровичу, за підсумками проведеного в Комітеті обговорення звертаємось до Вас з проханням скористатись повноваженнями, наданими Президенту України частиною 15 статті 106 Конституції України та зупинити дію Постанов Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2014 р. № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» та від 8 червня 2016 р. № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності.

З повагою
Голова Комітету

Г.М. Немиря